Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 31 maja 2018 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 – Jurysdykcja – Jurysdykcja szczególna – Artykuł 8 pkt 3 – Powództwo wzajemne, opierające się bądź nieopierające się na umowie lub stanie faktycznym, na których zostało oparte powództwo główne

W sprawie C-306/17

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tatabányai Törvényszék (sąd stołeczny w Tatabánya, Węgry) postanowieniem z dnia 17 maja 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 26 maja 2017 r., w postępowaniu:

Éva Nothartová

przeciwko

Sámsonowi Józsefowi Boldizsárowi,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: J. Malenovský, prezes izby, M. Safjan (sprawozdawca) i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

– w imieniu rządu portugalskiego przez L. Ineza Fernandesa, M. Figueireda i P. Lacerdę, działających w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej przez K. Talabér-Ritz i M. Heller, działające w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: węgierski.

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 8 pkt 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy É. Nothartovą a S.J. Boldizsárem, mającego za przedmiot podnoszone przez stronę powodową naruszenie jej prawa do wizerunku i fonogramów. W związku z tym powództwem S.J. Boldizsár wytoczył powództwo wzajemne.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Z motywu 4 rozporządzenia nr 1215/2012 wynika, że w interesie należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego celem owego rozporządzenia jest ustanowienie „przepisów celem ujednolicenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych, aby zapewnić szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń wydanych w jednym z państw członkowskich".

4 Motywy 15 i 16 tego rozporządzenia stanowią:

„(15) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i opierać się na zasadzie, że jurysdykcję w ogólności [co do zasady] mają sądy miejsca zamieszkania pozwanego. Tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze [być zawsze dostępna], z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub autonomię stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania [uzasadniony jest inny łącznik]. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost [w sposób autonomiczny] w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

(16) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Istnienie ścisłego związku powinno zagwarantować pewność prawną oraz uniknięcie możliwości pozywania pozwanego przed sąd państwa członkowskiego, którego pozwany nie mógł rozsądnie przewidzieć. Ma to istotne znaczenie zwłaszcza w przypadku sporów dotyczących zobowiązań pozaumownych wynikających z naruszenia prywatności i innych dóbr osobistych, w tym zniesławienia".

5 Przepisy dotyczące jurysdykcji są zawarte w rozdziale II wspomnianego rozporządzenia.

6 Artykuł 4 ust. 1, należący do sekcji 1 rozdziału II tego rozporządzenia, zatytułowanej „Przepisy ogólne", ma następujące brzmienie:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego".

7 Artykuł 5 wspomnianej sekcji 1 rozporządzenia nr 1215/2012 stanowi w ust. 1:

„Osoby mające miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami ustanowionymi w sekcjach 2–7 niniejszego rozdziału".

8 Artykuł 7 tegoż rozporządzenia, należący do sekcji 2 rozdziału II, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna", przewiduje w pkt 2:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

[…]

2) w sprawach dotyczących czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego – przed sądy miejsca, w którym nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę".

9 Zgodnie z art. 8 pkt 3 tego samego rozporządzenia, również należącym do wspomnianej sekcji 2, „w sprawach dotyczących powództwa wzajemnego opierającego się na tej samej umowie lub na tym samym stanie faktycznym, na których zostało oparte powództwo główne", osoba mająca miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego może zostać pozwana również przed sąd, w którym zawisło powództwo główne".

Prawo węgierskie

10 Artykuł 147 ust. 1 polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (ustawy nr III z 1952 r. o postępowaniu cywilnym) stanowi, co następuje:

„Do czasu zakończenia rozprawy poprzedzającej wydanie orzeczenia w pierwszej instancji, pozwany może wytoczyć powództwo wzajemne przeciwko powodowi, pod warunkiem że prawo wykonywane w drodze powództwa wzajemnego ma źródło w tym samym stosunku prawnym co powództwo powoda lub jest z nim związane albo gdy możliwe jest dokonanie potrącenia roszczenia będącego przedmiotem powództwa wzajemnego z roszczeniem, którego dotyczy powództwo powoda […]".

Spór w postępowaniu głównym i pytanie prejudycjalne

11 Éva Nothartová, obywatelka Słowacji zamieszkała w Słowacji, wytoczyła przed sądem odsyłającym Tatabányai Törvényszék (sądem powszechnym w Tatabánya, Węgry) zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 powództwo przeciwko S.J. Boldizsárowi, obywatelowi węgierskiemu, zamieszkałemu na Węgrzech, wnosząc o ustalenie naruszenia jej praw do wizerunku i fonogramu. Powódka w postępowaniu głównym twierdzi, że pozwany wykonał bez jej wiedzy zdjęcia oraz zrealizował filmy wideo, których przedmiotem jest jej osoba i które następnie zostały m.in. wykorzystane w filmach wideo rozpowszechnionych w Internecie, a w szczególności na stronie YouTube.

12 Przed sądem odsyłającym pozwany wytoczył powództwo wzajemne o odszkodowanie, twierdząc, po pierwsze, że powództwo główne miało na celu zahamowanie rozpowszechniania jego twórczości intelektualnej na stronie YouTube, po drugie, że wytaczając powództwo powódka w postępowaniu głównym błędnie go zidentyfikowała, używając imienia jego ojca, naruszając jego dobre imię i prawo pamięci o zmarłych, a po trzecie upubliczniła numer rejestracyjny jego samochodu, naruszając w ten sposób „dobra osobiste pojazdu".

13 W opinii sądu odsyłającego powództwo wzajemne pozwanego w postępowaniu głównym nie opiera się na tym samym stanie faktycznym, na którym zostało oparte powództwo główne w rozumieniu art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012.

14 W związku z tym sąd odsyłający uważa, że jeśli art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012 jest jedynym przepisem mającym zastosowanie do powództw wzajemnych, sąd ten nie jest właściwy do rozpoznania powództwa wzajemnego wytoczonego przez pozwanego w postępowaniu głównym, ponieważ powództwo to nie opiera się na tym samym stanie faktycznym, na którym zostało oparte powództwo główne.

15 Jeśli natomiast art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012 stosuje się wyłącznie do powództw wzajemnych opierających się na tej samej umowie lub na tym samym stanie faktycznym, na których zostało oparte powództwo główne, sąd odsyłający uznaje, że byłby jednakowoż właściwy na podstawie art. 7 pkt 2 rzeczonego rozporządzenia do rozstrzygnięcia w przedmiocie powództwa wzajemnego wytoczonego przez pozwanego w postępowaniu głównym.

16 W tych okolicznościach Tatabányai Törvényszék (sąd powszechny w Tatabánya) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy w wypadku powództwa wzajemnego opierającego się na innej umowie lub na innym stanie faktycznym niż te, na których zostało oparte powództwo główne – w celu ustalenia jurysdykcji [sądu właściwego] do rozpatrzenia powództwa wzajemnego:

a) zastosowanie ma jedynie art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012, gdyż tylko ten przepis dotyczy powództwa wzajemnego lub

b) art. 8 pkt 3 rozporządzenia [nr 1215/2012] odnosi się jedynie do powództwa wzajemnego opierającego się na tej samej umowie lub na tym samym stanie faktycznym, na których zostało oparte powództwo główne, przez co nie ma zastosowania do powództwa wzajemnego nieopierającego się na umowie lub stanie faktycznym, na których oparto powództwo główne i z tego względu należy stwierdzić zgodnie z innymi przepisami rozporządzenia [nr 1215/2012], że sąd właściwy do rozpatrzenia powództwa głównego jest właściwy również do rozpatrzenia powództwa wzajemnego?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

17 Poprzez swoje, składające się z dwóch części, pytanie sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że stosuje się go, z wyłączeniem wszelkich innych przewidzianych przez owo rozporządzenie przepisów regulujących jurysdykcję szczególną, w sytuacji gdy do sądu właściwego dla rozpoznania zarzutu naruszenia dobra osobistego strony powodowej w związku z wykonaniem bez jej wiedzy zdjęć oraz nagrań wideo, których jest ona przedmiotem, wniesione zostaje powództwo wzajemne pozwanego, mające za przedmiot żądanie od strony powodowej odszkodowania z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego polegającego, w szczególności, na ograniczeniu twórczości intelektualnej pozwanego, stanowiącym przedmiot powództwa głównego.

18 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że w zakresie, w jakim art. 7 pkt 2 oraz art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012 przejmują w zasadzie brzmienie, odpowiednio, art. 5 pkt 3 i art. 6 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42), dokonana przez Trybunał wykładnia przepisów rozporządzenia nr 44/2001, a uprzednio Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972,

L 299, s. 32), zmienionej kolejnymi konwencjami o przystąpieniu do niej nowych państw członkowskich, pozostaje aktualna dla równoważnych przepisów rozporządzenia nr 1215/2012 (zob. analogicznie wyroki: z dnia 15 czerwca 2017 r., Kareda, C-249/16, EU:C:2017:472, pkt 27; z dnia 17 października 2017 r., Bolagsupplysningen i Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, pkt 24; z dnia 31 stycznia 2018 r., Hofsoe, C-106/17, EU:C:2018:50, pkt 36).

19 Zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy tego państwa członkowskiego. Artykuł 5 ust. 1 rzeczonego rozporządzenia przewiduje odstępstwa od przywołanej zasady jurysdykcji ogólnej, które zostały ustanowione w sekcjach 2–7 rozdziału II owego rozporządzenia.

20 W kwestii tej z motywu 16 rozporządzenia nr 1215/2012 wynika, że jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania jest uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach ze względu na ścisły związek występujący pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości.

21 I tak, by zapobiec wydaniu sprzecznych orzeczeń, art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012 stwarza pozwanemu możliwość wytoczenia powództwa wzajemnego opierającego się na tej samej umowie lub na tym samym stanie faktycznym, na których zostało oparte powództwo główne, przed sądem, przed którym zawisło powództwo główne.

22 To bowiem ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości przyznanie sądowi jurysdykcji szczególnej dla rozpoznania powództwa wzajemnego pozwala stronom na uzyskanie – w ramach tego samego postępowania i przed tym samym sądem – rozstrzygnięcia w przedmiocie wszystkich wzajemnych roszczeń mających wspólne źródło. W ten sposób unika się mnożenia zbędnych postępowań (wyrok z dnia 12 października 2016 r., Kostanjevec, C-185/15, EU:C:2016:763, pkt 37).

23 Zgodnie z przywołanym celem, w sytuacji gdy sąd ma rozstrzygnąć w przedmiocie szeregu roszczeń podnoszonych w ramach powództwa wzajemnego, spoczywa na nim obowiązek dokonania oceny, w jakim zakresie roszczenia te mają wspólne źródło z powództwem głównym, a w związku z tym, czy są objęte zakresem art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012.

24 W tym celu w okolicznościach takich jak leżące u podstawy postępowania głównego sąd ten powinien w szczególności zweryfikować, czy rozpoznanie takiego powództwa wzajemnego, zmierzającego do uzyskania odszkodowania z tytułu podnoszonego przez pozwanego ograniczenia przez powódkę w postępowaniu głównym twórczości intelektualnej pozwanego, nie wymaga dokonania przez ów sąd oceny zgodności z prawem stanu faktycznego, na którym powódka w postępowaniu głównym opiera swoje roszczenia, ponieważ twórczość intelektualna, co do której pozwany w postępowaniu głównym twierdzi, iż została ograniczona, leży – w opinii powódki w postępowaniu głównym – u podstawy naruszenia jej prawa do wizerunku.

25 Jeśli zachodzi taka potrzeba, art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować jako przyznający owemu sądowi jurysdykcję do rozstrzygnięcia w przedmiocie powództwa wzajemnego wytoczonego przez pozwanego w postępowaniu głównym.

26 W takim wypadku należy zauważyć, że jurysdykcja szczególna przewidziana w art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012 nie ma charakteru wyłączającego stosowanie innych norm jurysdykcyjnych ustanowionych przez owo rozporządzenie. Ma ona charakter fakultatywny nie tylko w stosunku do zasady jurysdykcji ogólnej określonej w art. 4 ust. 1 owego rozporządzenia, użytej w postępowaniu głównym, lecz również w stosunku do innych zasad jurysdykcji szczególnej przewidzianych przez to rozporządzenie.

27 Jak bowiem zauważyła Komisja Europejska w swoich uwagach przedstawionych na piśmie, brak posiadania przez zasady jurysdykcji szczególnej charakteru wyłączającego stosowanie innych norm jurysdykcyjnych oraz posiadanie przez nie charakteru fakultatywnego, wynika nie tylko z celów oraz systematyki rozporządzenia nr 1215/2012, lecz również z samego brzmienia art. 8 pkt 3 tegoż rozporządzenia, które precyzuje, że dana osoba „może zostać pozwana również" w oparciu o przepisy tego przepisu, ale nie musi się tak stać.

28 Ponadto z utrwalonego orzecznictwa sformułowanego na gruncie Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych oraz rozporządzenia nr 44/2001, które pozostaje aktualne na gruncie rozporządzenia nr 1215/2012, wynika, że jego celem nie jest ujednolicenie wszelkich zasad postępowania obowiązujących w państwach członkowskich, lecz uregulowanie kwestii właściwości sądów do rozpatrywania sporów w sprawach cywilnych i handlowych w stosunkach między tymi państwami oraz ułatwienie wykonywania orzeczeń sądowych w tych sprawach (wyrok z dnia 17 listopada 2011 r., Hypoteční banka, C-327/10, EU:C:2011:745, pkt 37). Jako że rozporządzenie nie reguluje warunków, w których po ustaleniu swojej jurysdykcji międzynarodowej w oparciu o przepisy rzeczonego rozporządzenia, sąd ów może – bądź powinien – rozpoznać łącznie kilka powództw wytoczonych między tymi samymi stronami, warunki te wpisują się w ramy autonomii proceduralnej państw członkowskich (zob. analogicznie wyrok z dnia 15 marca 2012 r., G, C-292/10, EU:C:2012:142, pkt 45).

29 W świetle powyższych rozważań na przedstawione pytanie należy odpowiedzieć, że art. 8 pkt 3 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że stosuje się go, w sposób niewyłączający stosowania innych przewidzianych przez owo rozporządzenie norm jurysdykcyjnych, w sytuacji gdy do sądu właściwego dla rozpoznania zarzutu naruszenia dobra osobistego strony powodowej w związku z wykonaniem bez jej wiedzy zdjęć oraz nagrań wideo, których jest ona przedmiotem, wniesione zostaje powództwo wzajemne pozwanego, mające za przedmiot żądanie od strony powodowej odszkodowania z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego polegającego, w szczególności, na ograniczeniu twórczości intelektualnej pozwanego, stanowiącym przedmiot powództwa głównego, jeśli rozpoznanie takiego powództwa wzajemnego wymaga dokonania przez ów sąd oceny zgodności z prawem stanu faktycznego, na którym powód opiera swoje roszczenia.

W przedmiocie kosztów

30 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 8 pkt 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że stosuje się go, w sposób niewyłączający stosowania innych przewidzianych przez owo rozporządzenie norm jurysdykcyjnych, w sytuacji gdy do sądu właściwego dla rozpoznania zarzutu naruszenia dobra osobistego strony powodowej w związku z wykonaniem bez jej wiedzy zdjęć oraz nagrań wideo, których jest ona przedmiotem, wniesione zostaje powództwo wzajemne pozwanego, mające za przedmiot żądanie od strony powodowej odszkodowania z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego polegającego, w szczególności, na ograniczeniu twórczości intelektualnej pozwanego, stanowiącym przedmiot powództwa głównego, jeśli rozpoznanie takiego powództwa wzajemnego wymaga dokonania przez ów sąd oceny zgodności z prawem stanu faktycznego, na którym powód opiera swoje roszczenia.

Podpisy